

Rákóczi szőlőpásztora

Csengő Palkó

Volt a nagyságos fejedelem tokaji szőlőjében egy csősz, akivel mindig szóba elegyedett, ha arra járt. Csengő Palkónak hívták a szőlőpásztort. Öreg, sánta, apró termetű emberke volt, de a munkáját becsülettel végezte.

- No, Palkó – szólította meg egy ízben Rákóczi –, mit kívánsz a hűséges szolgálatodért?
- Azt kívánom – felelt a csősz –, hogy a nagyságos fejedelmet az Úristen sokáig éltesse.
- Hát más kívánságod nincs?

Csengő Palkó szomorúan felsóhajtott: „Volna éppen, csak az nem teljesülhet. Tudom, hogy a rossz lábam miatt nem vonulhatok be kuruc vitéznek a fejedelem seregébe.” De hangosan csak ennyit mondott:

– Nagyságos fejedelem, itt öregedtem meg a kegyelmed szőlőjében a kutyámmal és a pásztorbotommal együtt. A hajam, a szakállam is megfehéredett, megöregedett körülöttem minden. Csak a csengőm nem akar velem öregedni. Annak most is olyan vékony hangja van, mintha valami gyerek rázná. Ezért egy olyan mély hangú kolompot szeretnék, ami egy ilyen magamfajta öreg szőlőpásztornak dukál.

- Megkapod a kolompot, Palkó! – szólt a fejedelem.

De Palkó hiába várta a kolompot, az csak nem akart megérkezni, pedig már a szüret is elmúlt.

„Pedig a fejedelem nem szokott megfélekedni az ígéreteiről” – értetlenkedett magában Csengő Palkó.

Csak később tudta meg, hogy miért nem kapta meg a kolompot.

Rossz idők jártak. A szabadságharc elbukott, Rákóczi elbujdosott. Birtokait elkobozták, s Palkó egy szép napon arra virradt, hogy új gazdája van a tokaji szőlőnek. Az új gazda megígérte, hogy akkora kolompot vesz a csősznek, mint a debreceni nagyharang, csak hűséggel szolgálja őt is, mint a fejedelmet.

– Nem kell már a kolomp, de még a csengő sem – felelte az öreg pásztor. Itt hagyom a szolgálatot a verebekre meg a sárgarigókra.

Ezután Palkó hátára akasztotta a tarisznyáját, és megindult arrafelé, amerre a bujdosó fejedelem lába nyomát lelte.

Soká bolyongott, míg végre megtalálta gazdáját – a törökországi Rodostó városában.

- Eljöttem a kolompért – mondta könnybe borult szemmel.

– Megkapod, fiam. Harangot kapsz csengő helyett – szólt meghatódva a fejedelem. – Te húzd meg a harangot ezután, ha imádkozni a templomba megyek.

Krúdy Gyula nyomán

Rákóczi furfangos kovácsa

Hajdanában, amikor még az osztrák uraskodott az országban, a hegyaljai Tállya községnek két kovácsa volt. Dani mester és János kovács hasonló korúak lehettek, de minden másban különböztek egymástól. Legfőképpen abban, hogy Dániel gazdag volt, János meg olyan szegény, mint a templom egere. Ez talán így is maradt volna az idők végezetéig, ha a szabadságharc ki nem robban. De bizony kirobbant, s élére maga Rákóczi Ferenc, az erdélyi fejedelmek híres utódja állt.

Eljutott a hír Hegyaljára is, és a tállyai legényeknek hirtelen olyan mehetnékjük támadt, hogy a kurucok seregei meg sem álltak. Aki tehette, lovon ment, mert csak azzal lehetett száguldozni a csatamezőn. Ettől kezdve annyi munkája lett Dani kovácsnak, hogy már nem is bírta elvégezni. Ezért sokaknak el kellett menni Jánoshoz, ha azt akarták, hogy patkolt lovon harcoljanak.

A legények így ugratták a szegény mestert:

– De aztán jól verd rá azt a patkót, nehogy maholnap leessen! – hangoskodott az egyik.

– Még csak az hiányozna, hogy emiatt fogságba essek, s egy patkó miatt vesszen el a haza! – tette hozzá egy másik.

– Ugyancsak megszidna érte a nagyságos Rákóczi urunk – fejtegette a harmadik suhanc.

– Csigavér, legények! Úgy ráverem ezt a patkót, hogy Bécsig is eltart! – kiáltotta lelkesen János, mert teljes szívvel a szabadságharc ügye mellett állt.

Tovadübbörogtek a kuruc seregek, s velük együtt a tállyai újoncok is.

– Éljen Rákóczi! – hallatszott nemsokára mindenfelől.

János mester boldog volt, mert tudta, hogy a fejedelem a szegényeket pártolja. S örömét lelte a munkájában is, mert az a hír járta a faluban, hogy az ő patkói jobban bírják a felvidéki sziklás utakat.

Irigyedett is Dani kovács, legszívesebben a vérét vette volna riválisának, de nem mert szólni, mert a kurucok uralták a vidéket.

Telt-múlt az idő, s vele a hadiszerencse is változott. A kurucok egyre nehezebben tudták tartani magukat, s egy ködös őszi napon Hegyalján megjelentek az osztrákok. Mivel ők is lovon jártak, Dániel összes legénye éjt nappallá téve dolgozott, de így sem tudták megvasalni a császáriak összes lovát.

– Van ebben a faluban másik kovács? – kérdezte a kapitány.

– Az alvégen lakik egy nyiszlett, de azzal nem sokra mennek – válaszolt gúnyosan Dániel.

De az osztrákokat szorította az idő, ezért elporoszkáltak a falu széléig, és bekopogtak János mester ajtaján. A műhely zárva volt, ezért becsörtettek a házba.

A szegény ember az ágyat nyomta, a felesége aggódó arccal ápolta.

– Mi baja van kendnek? – kérdezte kemény hangon az osztrákok kapitánya.

– Napok óta lázban fekszik, nem eszik, nem iszik semmit, bizony a halálán van szegény – mondta szomorúan az asszony.

A kapitány elhallgatott, mert a halál nagy úr, azzal nem lehet tréfálni. Sarkon fordult, s a következő faluig meg sem állt.

A katonák távoztával az asszony bezárta az ajtót, levett a tűzhelyről egy fazék töltött káposztát, és szedett az urának egy nagy tányérral.

Miután a kovács jóllakott, kikelt az ágyból, hisz valójában nem is volt beteg. Csak azért tettette magát, mert nem akart a labancoknak dolgozni.

János mestert, akit később Rákóczi udvari kovácsának fogadott, sokáig, még holta után is emlegették az emberek, csakúgy, mint Csengő Palkót.

A mosoni templom legendája

A templom létrejöttének története Mária Teréziához kötődik. A királynő uralkodása alatt hintójával Bécsből Buda felé tartott, amikor az ingoványos mosoni tájon a díszes hintó megsüllyedt. Csak a mosoni polgárok segítségével tudott kivergődni a sárból, és továbbutazni úti célja felé. Mária Terézia hálából híveinek ígéretet tett, hogy templomot fog építtetni erre a helyre, ha a mosoniak felöltik és szilárd alapot készítenek. A mosoniaknak sem kellett kétszer mondani, kemény munkával, de elvégezték a feladat rájuk eső részét. Ígéretét Mária Terézia is betartotta, és anyagi segítségével felépült az áhított templom, amelynek védőszentje Nepomuki Szent János lett.

A szökés

Egy sötét novemberi estén 1701-ben egy dragonyos hatalmas krumpliszákkal a vállán a börtönkonyha felé tartott. Pár perccel később már Lehman kapitánnyal, a börtönparancsnokkal Rákóczi cellája előtt álltak. A dragonyos pár percre bement a cellába, majd ismét megjelent, és vállán a súlyos zsákkal elhagyta a börtönt. De a zsákban ekkor már nem krumpli volt, hanem maga Rákóczi Ferenc.

Megtévesztő patkónyomok

A legenda szerint Rákóczi fejedelem egyszer a salánki hegy lábánál szembetalálkozott egy csapat császári vértessel. A labancok azonnal Rákóczi üldözéséhez fogtak. A menekülő fejedelem a faluba érve hűséges kovácsához fordult segítségért, aki furfangos csellel vezette tévútra az üldözőket. A fejedelem lovára fordítva kovácsolta fel a patkókat, így a császáriak a nyomokat követve a másik irányba ellovagoltak, Rákóczi megmenekült. Lovának patanyomai ma is láthatók a hegy oldalában egy nagy sziklán.

Rákóczi harangja

A debreceniek büszkeségét, az öreg harangot a nagy fejedelemről, II. Rákóczi Ferencről keresztelték el. Hatalmas súlyán és mély hangján kívül az különbözteti meg a többi harangtól, hogy csak ünnepnapokon szólal meg. Azonban ekkor még a Hortobágyon terelő pásztor is meghallja a hangját. Amikor elkészült az öreg harang, csodájára járt az egész város. Debrecen vezetői sokáig tanakodtak annak nevééről. Ugyanis minden új harangot megkereszteltek abban az időben, mint egy újszülött gyermeket. Elhatározták, hogy Debrecen polgármesteréről nevezik el, és ebben is maradtak. Amikor felhúzták a toronyba az óriási harangot, előtte elterjedt a városban Rákóczi halálának híre. Ekkor megszólalt a harang, és a nép összesűgött. Bizonyára Rákóczi lelke szól a harangból! Ettől az eseménytől kezdve nevezik a debreceniek nagyharangjukat Rákóczinak.

Tokaj bevétele

Tokaj várát, amely Észak-Magyarország legerősebb erődítménye volt, Wildenheim alezredes védte. Rákóczi hidat építtetett a Bodrog folyóra, így az ágyúkat át tudták vinni a túlpartra. A támadás ideje 1704 januárjában jött el, amikor a folyó vize befagyott. Így a rohamra induló kuruc talpasok száraz lábbal kelhettek át a Bodrogon. A németek nem tudták megvédeni a várat.